COLOCVIU STRATEGIC

Nr. 1
Ianuarie 2015

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ŞI SECURITATE

ANALIZÂND SECURITATEA NAȚIONALĂ: DE LA MAREA STRATEGIE LA OBIECTIVE*

Alexandra SARCINSCHI

Dacă înainte de cel de-al doilea Război Mondial marea strategie şi politica de securitate națională aveau preponderent o componentă militară, iar politica externă constituia un domeniu aproape diferit de aceasta din urmă, evoluția caracteristicilor mediului de securitate național şi internațional către mai multă impredictibilitate şi interdependență atât între diverse zone ale lumii, cât şi între diverse fenomene sociale a determinat reevaluarea conceptuală a marii strategii şi corelarea politicii de securitate națională cu cea externă. Întregul proces de formulare a marii strategii, a politicilor, strategiilor şi obiectivelor în domeniul securității naționale a fost completat astfel cu noi variabile ce reflectă pe de o parte complexitatea definirii securității naționale prin cele două componente ale sale, fizică şi psihologică, iar, pe de altă parte, ilustrează natura volatilă a mediului de securitate.

1. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

Conform lui Charles R. Miller, fost profesor de relații internaționale la West Point, statele lumii, în special democrațiile liberale şi electorale înfruntă cu problema definirii clare a strategiei şi a aplicării sale în politica externă[1], afirmație ce devine dramatică atunci când o corelăm cu numărul țărilor clasificate ca *democrații electorale* de către Freedom House – 122 dintr-un total de 195 de țări ale lumii[2]. Trebuie notat faptul că Freedom House subliniază existența unor diferențe între democrația electorală şi cea liberală, aceasta din urmă implicând prezența unei mai largi game de libertăți civile, deşi, în analizele sale, analizează ambele categorii sub denumirea de țări libere.

În argumentarea sa, Miller face apel la gama largă de domenii pe care marea strategie este destinată să le sintetizeze – diplomatic, economic, cultural, militar etc. – astfel încât să fie realizate interesele şi obiectivele fundamentale ale statului respectiv. Subordonate marii strategii sunt politicile fiecărui domeniu menționat anterior, iar aici intervine dificultatea de a le orienta către realizarea aceluiaşi scop atunci când nu există un inamic unic (indiferent de natura sa) împotriva cărora aceste politici să se coaguleze. Este evident că problema semnalată de Miller este identificabilă mai ales în domeniul securității naționale, marea strategie fiind specifică unei comunități de securitate, în termenii lui Liddell Hart[3]. Pentru acesta din urmă, marea strategie este inseparabilă de război, fiind considerată politica ce ghidează ducerea unui război. Definiția lui Liddell Hart a fost reinterpretată, fiind extinsă dincolo de aspectele legate de război. Astfel, marea strategie a fost reconceptualizată şi definită ca nivel la care cunoaşterea şi persuadarea, sau, în termeni moderni, informațiile şi diplomația interacționează cu puterea militară pentru a determina anumite rezultate într-o lume în care şi celelalte state au o mare strategie[4]. Edward N. Luttwak, strateg militar american, consideră că toate statele au o mare strategie, indiferent că o numesc sau nu astfel. Luttwak afirmă că există coerență şi eficiență doar atunci când persuadarea şi forța sunt ghidate de informații exacte, iar apoi sunt combinate sinergic pentru a genera maximum de putere cu resursele disponibile. În schimb, se înregistrează incoerență şi ineficiență atunci când persuadarea este alterată de forța folosită nechibzuit sau când rezultatele câştigate cu greu prin forță sunt stricate prin diplomație stângace, ce antagonizează statele neutre, încurajează inamicii

şi descurajează aliaţii[5].

Marea strategie defineşte, în consecinţă, postura strategică a unei ţări sau a altui tip de actor internaţional şi stabileşte nivelul de ambiţie şi capacitatea de acţiune în funcţie de mai mulţi factori, precum caracteristicile permanente şi fortuite ale mediului internaţional, localizarea sa geografică, resursele respectivului actor, vulnerabilităţile şi oportunităţile de securitate pe care acesta le are[6].

1 Charles R. MILLER, „Defense Policy and Doctrinal Insulation", în *Public Administration and Management*, Vol. 10, No. 2, 2005, pp. 85-129, EBSCO Host Connection.

2 Conform Freedom House, *Freedom in the World – Electoral Democracies*, 2014, URL: http://www.freedomhouse.org/sites/default/files/Electoral%20Democracy%20Numbers%2C%20FIW%201989-2014.pdf, accesat la 12.03.2014.

3 Timothy Andrew SAYLE, "Defining and Teaching Grand Strategy", în *The Telegram*, Vol. 4, January 2011, Foreign Policy Institute, Temple University, URL: http://www.fpri.org/articles/2011/01/defining-and-teaching-grand-strategy, accesat la 26.02.2014.

4 Edward N. LUTTWAK, *The Grand Strategy of Byzantine Empire*, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, 2009, p. 409.

5 Ibidem.

6 Iulian CHIFU, *Gândirea strategică*, Editura Institutului de Ştiinţe Politice şi Relaţii Internaţionale, Bucureşti, 2013, p. 19.

2. POLITICI ŞI STRATEGII

În sens larg, politica reprezintă procesul prin care un grup uman, cu opinii şi interese iniţial diferite, ajunge la decizii şi opţiuni colective care se impun întregului grup şi simbolizează o politică a acestuia în ansamblu[7]. Politicile pot fi definite şi ca etichete ale unor domenii de activitate – descriu domeniile activităţii şi implicării guvernamentale (politici economice, politici sociale etc.) –, ca expresie a scopului general sau a stării de fapt dorite (într-un document al unui partid politic, sau în cel al unui guvern, termenul „politică" e folosit pentru a indica scopul general sau finalitatea unei activităţi guvernamentale în general sau într-un anumit domeniu), ca propuneri specifice pentru anumite tipuri de acţiuni pe care organizaţiile politice ar dori să le vadă realizate, ca autorizare oficială (o politică a guvernului în ceea ce priveşte o problemă a cărei susţinere se face în sensul existenţei unei legi votate în parlament sau o hotărâre a guvernului care îngăduie sau solicită derularea unei activităţi) sau ca programe (politică a unei organizaţii guvernamentale exprimată prin crearea sau aplicarea unui anumit program ce implică existenţa, într-o sferă de activitate guvernamentală definită şi relativ specifică, a unui pachet de măsuri care cuprind reglementări, organizare şi resurse). De asemenea, politicile sunt definite în acelaşi timp şi ca produse şi ca rezultate. În primul caz, politicile sunt ceea ce guvernul oferă, spre deosebire de ceea ce a promis sau a autorizat prin intermediul legislaţiei, iar în cel de-al doilea caz, politicile sunt definite prin rezultatele pe care le produc şi prin reflectarea scopului propus în respectivele rezultate. Mai mult, politicile pot fi definite şi ca procese, exprimând întreaga mişcare de transformare a unui anumit domeniu.[8]

Sintetizând, se poate afirma că *o politică constituie o reţea de decizii legate între ele, privind alegerea obiectivelor, a mijloacelor şi a resurselor alocate pentru atingerea lor în situaţii specifice*[9].

Considerând definiţia politicii, se poate face referire la o altă noţiune corelată acesteia, anume strategia. Deşi originile sale sunt identificate în sfera militară a vieţii, mai precis în Grecia Antică, desemnând formele şi metodele folosite de comandantul militar în realizarea sarcinilor sale de conducere[10], în prezent, strategia constituie unul dintre elementele de bază ale programelor guvernamentale şi nonguvernamentale, ale mediului de afaceri etc.

Astfel, în sens larg, strategia poate fi definită drept mijloc de obţinere a scopurilor ce reprezintă ele însele obiective ale organizaţiei la care se face referire[11]. Strategia mai este definită şi prin corelare cu toate domeniile vieţii sociale ca ştiinţă şi artă a angajării forţelor politice, economice, psihologice şi militare ale unei naţiuni sau ale unui grup de naţiuni pentru a obţine sprijinul maxim pentru politicile adoptate pe timp de pace sau război[12].

De asemenea, făcând apel la teoria sistemelor complexe, strategia poate fi definită şi drept „plan pentru impunerea unui rezultat predeterminat unui sistem complex"[13], având un caracter cuprinzător (trebuie să rezolve un spectru larg de probleme), durabil şi să nu fie supusă eşecului în cazul în care condiţiile se modifică în cursul aplicării sale.

7 Nicolae LOTREANU, „Politică", în Cătălin ZAMFIR şi Lazăr VLĂSCEANU (coord.), *Dicţionar de sociologie*, Ed. Babel, Bucureşti, 1998, pp. 430-431.

8 Marius Constantin PROFIROIU şi Elena IORGA, *Manual de politici publice*, Ed. Economică, Bucureşti, 2009, pp. 15-16.

9 Adrian MIROIU, *Analiza politicilor publice. Curs*, 2008, p. 12, URL: http://adrianmiroiu.files.wordpress.com/2008/05/capitolul-1.pdf, accesat la 26.02.2014.

Dr. Alexandra SARCINSCHI este cercetător ştiinţific gradul II la Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate din Universitatea Naţională de Apărare „Carol I", Bucureşti.

[10] Milan N. VEGO, *Joint Operational Warfare. Theory and Practice*, Naval War College Press, Newport, 2009, p. I-36, extras Google Books.
[11] Constantin BRĂTIANU, *Management strategic*, f. Ed., Bucureşti, 2000, p. 54, URL: http://www.lefo.ro/carmensylva/Carmensylva/ppap/2000/an2/sem1/bratianumanstrat.pdf, accesat la 28.02.2014.
[12] „Strategy" în *Merriam-Webster. An Encyclopedia* Britannica Company, URL: http://www.merriam-webster.com/dictionary/strategy, accesat la 28.02.2014.
[13] Leon S. FUERTH, „Grand Strategy", în *Forging an American Grand Strategy: Securing a Path Through a Complex Future*, Sheila R. RONIS (Ed.), United States Army War College Press, Carlisle, 2013, pp. 9-18.

3. OBIECTIVE ŞI CÂTEVA TIPOLOGII

Interesele/obiectivele naţionale stau, aşadar, la baza formulării strategiilor şi din ele decurg interesele/obiectivele de securitate naţională. Acestea din urmă constituie baza dezvoltării obiectivelor naţionale valide ce definesc ţelurile unei ţări, reprezintă expresia generalizată a dorinţelor şi nevoilor unei naţiuni în special în ceea ce priveşte protejarea oamenilor, valorilor, instituţiilor, teritoriului şi stilului de viaţă[14]. Este evident că amplitudinea acestor interese diferă de la stat la stat în funcţie de statutul şi rolul pe care îl are în sistemul internaţional. Astfel, dacă interesele unei superputeri pot viza întreaga planetă, statele cu un nivel redus de putere la nivel internaţional se concentrează pe interesele regionale sau chiar locale.

Tipologia intereselor naţionale de securitate diferă de la cele democratice la cele dictatoriale, de la cele permanente la cele conjuncturale sau în funcţie de nivelul de importanţă pe care respectiva ţară îl acordă, însă există anumite interese naţionale ce sunt universal valabile. Collins le sintetizează astfel, raportându-se în principal la sfera securităţii:

- interese de securitate universal importante: supravieţuire, apărarea patriei, linişte internă, putere militară, credibilitate naţională, libertate de acţiune;
- interese de securitate importante în mod variabil: pace, stabilitate, prosperitate, ideologie, poziţie geostrategică, moralitate.[15]

O altfel de abordare a intereselor de securitate este cea a experţilor din cadrul Consiliului European pentru Relaţii Externe, Olivier de France şi Nick Witney, care analizează strategiile de securitate ale 27 de ţări europene şi extrag şase categorii de state în funcţie de coerenţa viziunii strategice:

- marii strategi – ţările cu cele mai coerente şi recente strategii de securitate: Franţa şi Marea Britanie;
- strategii – ţările cu strategii de securitate coerente: Finlanda, Republica Cehă şi Suedia;
- globaliştii – ţările ale căror strategii de securitate sunt axate pe schimbarea balanţei de putere şi pe obiectivele politicii generale, dar fără a analiza şi consecinţele operaţionale pe care le implică: Germania, Olanda, Spania, Slovenia, Ungaria;
- localiştii – state interesate de securitatea propriului teritoriu şi de mijloacele operaţionale pentru prezervarea integrităţii teritoriale: Bulgaria, Danemarca, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, România, Slovacia;
- abstenţioniştii – state care, din convingere, au renunţat la gândirea strategică în sfera securităţii: Austria, Irlanda, Malta, Luxemburg;
- hoinarii – state care, din cauza anumitor circumstanţe, fie au documente vechi (publicate înaintea declanşării crizei economico-financiare în anul 2007), fie au renunţat la gândirea strategică în sfera securităţii: Belgia, Grecia, Italia, Portugalia.[16]

Pornind de la interesele de securitate, Collins identifică *obiectivele de securitate* şi, mai departe, scopurile militare principale. Conform acestuia, fiecărui obiectiv de securitate naţională îi corespund câteva scopuri militare de bază ce sunt elaborate în scopul completării şi susţinerii obiectivelor politice naţionale. Caracteristicile acestei categorii de scopuri sunt: lipsa de ambiguitate, consecvenţa, posibilitatea de a fi realizate cu forţele armate disponibile şi flexibilitatea. În tratatul său de strategie, Collins selectează următoarele şase obiective de securitate şi scopuri militare asociate:

- descurajarea agresorilor: evitarea provocărilor, desfăşurarea unei puteri superioare, insuflarea temerii de represalii, înşelarea adversarilor, demoralizarea oponenţilor;
- înfrângerea agresorilor: distrugerea forţelor armate inamice, limitarea distrugerilor colaterale, ocuparea teritoriului inamic, calmarea insurgenţilor, eradicarea adăposturilor teroriştilor;
- asigurarea pregătirii forţelor: îmbunătăţirea mobilităţii forţelor terestre, aeriene şi navale, îmbunătăţirea capabilităţilor antirachetă, îmbunătăţirea apărării în caz de război chimic sau biologic, întărirea dominanţei informaţionale;
- creare de coaliţii puternice: promovarea doctrinelor compatibile, îmbunătăţirea instruirii de tip întrunit/combinat, promovarea logisticii

interoperabile, întărirea asistenței de securitate, obținerea sau păstrarea bazelor de peste hotare;

- promovarea progresului tehnologic: îmbunătățirea proiecției necesităților şi a managementului programelor, reducerea perioadei de achiziții, îmbunătățirea aplicabilității între servicii, scăderea costurilor;

- îmbunătățirea capacității de recuperare: întărirea componentei de rezervă, îmbunătățirea procedurilor de mobilizare, îmbunătățirea asistenței şi îngrijirii victimelor în masă, revigorarea apărării civile, întărirea relațiilor dintre armată şi industrie.[17]

Ierarhizarea în ordinea priorităților a acestor obiective de securitate şi scopuri militare principale diferă de la o țară la alta, însă o strategie coerentă, indiferent de nivelul la care se face referire, ar trebui să le includă pe toate. În acest sens, este deosebit de important ca atât conducerea civilă, cât şi cea militară să înțeleagă faptul că între obiective, cu referire la cele strategice, şi instrumentele de putere națională există o strânsă relație de determinare reciprocă.

* Tema aceasta, in extenso, a fost prezentată în cadrul seriei de prelegeri *Prelegerile CSSAS la Cercul Militar Național*, în ziua de 14 ianuarie 2015.

---

[14] Vezi „National security interests” în US Department of Defence, *Joint Publication 1-02, DOD Dictionary of Military and Associated Terms* 08 November 2010 (15 January 2014), URL: http://www.dtic.mil/doctrine/ dod_dictionary, accesat la 28.02.2014 şi John M. COLLINS, *op. cit.*, 2002, p. 13.

[15] John M. COLLINS, *op. cit.*, 2002, p. 14.

[16] Olivier de FRANCE, Nick WITNEY, *Europe's Strategic Cacophony*, Policy Brief no. 77, European Council on Foreign Relations, April 2013, URL: ecfr.eu/page/-/ECFR77_ SECURITY_BRIEF_AW.pdf, accesat la 28.02.2014.

[17] Idem, p. 37.

CONCLUZII

Necesitatea revenirii la conceptul de mare strategie considerăm că poate constitui o concluzie a acestui articol. Marea strategie înglobează toate elementele prezentate mai sus, anume valorile şi interesele naționale, politicile, strategiile, obiectivele, deşi se poate afirma că este un concept echivoc ce primeşte înțelesuri relativ diferite în funcție de sursa definiției (de la mediul academic la cel politic sau la cel militar). Cu toate acestea, o trăsătură comună tuturor abordărilor este aceea că marea strategie reprezintă atât o viziune pentru viitor, cât şi un plan pentru realizarea acestei viziuni în condiții de securitate, de pace. Marea strategie include toate elementele de putere națională corelate, nu cumulate, astfel încât să fie realizată securitatea națională într-un mediu ce nu este izolat de influențele externe. Cu toate acestea, problema principală ce rezultă de aici nu constă doar în existența marii strategii, ci în caracterul său coerent şi flexibil şi în capacitatea statului respectiv de a o realiza. Importanța acestor aspecte derivă şi din aceea că, deşi noțiunea de mare strategie are o conotație corelată istoric ideilor de beligeranță şi conflictualitate, evoluția caracteristicilor mediului internaționale de securitate dovedeşte faptul că inamicul împotriva căruia a fost concepută marea strategie, în sensul ei clasic, nu poate fi doar de un actor rațional (un stat) sau o grupare condusă de anumite interese, ci şi o problemă socială sau un fenomen social. Marea strategie reuneşte astfel mai multe domenii (militar, politic, economic, diplomatic) pentru a îndeplini un scop național valabil pe termen lung, constituind mai mult decât un document programatic, ci un proces imperios adaptat lumii contemporane dinamice.

PROPUNERE

Declanşarea unei serii de dezbateri academice referitoare la importanța pentru perioada contemporană a conceptului de mare strategie.

COLOCVIU STRATEGIC este o publicație a Centrului de Studii Strategice de Apărare şi Securitate ce prezintă principalele rezultate ale unor studii de cercetare, sintezele unor evenimente ştiințifice, opiniile şi punctele de vedere ale masteranzilor şi doctoranzilor, implicați în cercetarea ştiințifică din domeniul apărării şi securității.

COLOCVIU STRATEGIC
Supliment al revistei *Impact Strategic*
Redactor: dr. Mihai ZODIAN
e-ISSN 1842-8096, ISSN-L 1841-7396, 285/2016

Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate
Şos. Panduri, nr. 68-72, Sector 5, Bucureşti
Telefon: 021.319.56.49, Fax: 021.319.57.80
E-mail: cssas@unap.ro, Site: http://cssas.unap.ro